

การพัฒนาแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์
สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย

DEVELOPMENT OF AN INCLUSIVE STUDENT SUPPORT MODEL FOR
ZERO DROPOUT IN SECONDARY SCHOOLS IN THE BORDER AREAS
OF CHIANG RAI PROVINCE

Received: January 21, 2026

Revised: June 27, 2026

Accepted: June 29, 2026

ธัญพร พวงสายใจ¹ ธิดารัตน์ สุขประภาภรณ์² และ สุวดี อุปปีนใจ³
Tanyaporn Puangsaijai¹ Thidarat Sukprapaporn² and Suwadee Ouppinjai³

¹นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

³รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

^{1,2,3}Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University, Chiang Rai, 57100 Thailand

¹Corresponding author, E-mail: puangsaijaifah@gmail.com, em_thidarat@rru.ac.th, suwadee123@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้ 1) การศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น และความต้องการจำเป็น ฯ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา, ครูผู้รับผิดชอบงานด้านการจัดการเรียนรวม, ครูผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับโครงการพาน้องกลับมาเรียน นำการเรียนรู้ไปให้น้อง และตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งในเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย จำนวน 11 โรงเรียน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 2) สร้างรูปแบบ ฯ โดยการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน ใช้การเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา 3) ประเมินรูปแบบ ฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน ใช้การเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความถูกต้องและความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบ ชื่อ รูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ ISFP สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ แนวทางการประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ

คำสำคัญ: รูปแบบ, การศึกษาแบบเรียนรวม, การป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษา,
โรงเรียนมัธยมศึกษา, พื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย

ABSTRACT

This research aimed to develop an inclusive student support model for achieving zero dropout in secondary schools in the border areas of Chiang Rai Province. The study was conducted in three phases. First, the current conditions, desired conditions, and priority needs were examined. The key informants were selected through purposive sampling and included school administrators, teachers responsible for inclusive education, teachers responsible for the OBEC Zero Dropout project, and representatives of basic education school committees from 11 secondary schools in the border areas of Chiang Rai Province. Data were collected using a questionnaire and analyzed using percentage, mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index. Second, the model was developed through focus group discussions with nine experts selected by purposive sampling. The research instrument was a focus group protocol, and data were analyzed using content analysis. Third, the model was evaluated by nine experts selected through purposive sampling. The evaluation instrument assessed validity and feasibility, and data were analyzed using mean and standard deviation.

The findings revealed that the developed model, named the Inclusive Student Support for Zero Dropout Model (ISFP Model) for secondary schools in the border areas of Chiang Rai Province, consists of five components: principles, objectives, implementation procedures, evaluation guidelines, and success conditions.

Keywords: Model, Inclusive Education, Dropout Prevention, Secondary Schools, Border Areas of Chiang Rai Province

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เช่น คนพิการหรือผู้ด้อยโอกาส โดยให้มีการจัดการศึกษาตั้งแต่แรกเกิดหรือเมื่อพบความพิการ เพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้รับสิทธิทางการศึกษาอย่างเสมอภาค (ราชกิจจานุเบกษา, 2542: 7-12) โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม เพื่อให้นักเรียนทั่วไปและนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม การเรียนรวมจึงเป็นแนวทางการจัดการศึกษาหนึ่งที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน โดยมีเป้าหมายหลักคือการจัดการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนทุกคน เพื่อให้สามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด (ดารณี ศักดิ์ศิริผล, 2564: 10-15)

ข้อมูลปี 2567 จากกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้ระบุว่า มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษหรือพิการทั้งทางกายภาพ การเรียนรู้ และพฤติกรรม หลุดจากระบบสูงถึง 2,199,978 คน (กองทุนเพื่อความ

เสมอภาคทางการศึกษา, 2567a) เพื่อตอบสนองต่อปัญหาเด็กและเยาวชนออกนอกระบบ ภาครัฐได้ดำเนินมาตรการ Thailand Zero Dropout เป้าหมายสำคัญคือการทำให้อัตราของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาเป็นศูนย์ ผ่านการค้นหา ติดตาม และให้ความช่วยเหลือรายกรณีโดยคณะกรรมการระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้กลับเข้าสู่เส้นทางการศึกษา การเรียนรู้ หรือการพัฒนาทักษะอาชีพตามศักยภาพ (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2568: 16)

จังหวัดเชียงรายเริ่มนำร่องบูรณาการค้นหาเด็กและเยาวชนหลุดนอกระบบการศึกษา ขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ ตามมาตรการ Thailand Zero Dropout ของรัฐบาล จากการสำรวจโดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2567b) พบว่า จังหวัดเชียงรายมีสัดส่วนความหนาแน่นของนักเรียนยากจนรวม 25,314 คน โดยอำเภอเวียงแก่นมีสัดส่วนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 41.65 และนอกจากนี้ยังมีจำนวนเด็กและเยาวชนอายุ 3–18 ปี ที่ไม่มีรายชื่ออยู่ในระบบฐานข้อมูลการศึกษาใดเลยถึง 24,081 คน ซึ่งถือเป็นจำนวนสูงเป็นอันดับที่ 9 ของประเทศ โดยเมื่อพิจารณาในระดับพื้นที่พบว่า ตำบลเทอดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง เป็นพื้นที่ที่มีเด็กเยาวชนนอกระบบมากที่สุด จำนวน 1,055 คน จากกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 6,099 คน ตัวเลขนี้ได้สะท้อนถึงภาพรวมสถานการณ์ในพื้นที่ชายแดนที่มีความเหลื่อมล้ำเริ่มต้นจากความห่างไกล ทุรกันดาร และความยากจน ถือเป็นชนวนสำคัญที่นำไปสู่การเข้าไม่ถึงโอกาสการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ รวมถึงโอกาสการศึกษาต่อในระดับสูงที่จะช่วยพัฒนาตนเองให้มีรายได้พ้นจากเส้นความยากจน

นอกจากนั้น สถานบันการศึกษาหลังการศึกษาภาคบังคับในจังหวัดเชียงรายยังมีจำนวนที่สวนทางกับความต้องการของผู้เรียน ที่ไม่สอดคล้องกับข้อจำกัดด้านอุปสรรคความห่างไกลและการเดินทางในพื้นที่ ส่งผลให้ในแต่ละปีมีนักเรียนที่หลุดจากระบบไปตรงรอยต่อการศึกษาเป็นจำนวนมาก (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2567b) โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนเรียนรวมในระดับมัธยมศึกษาที่เปิดรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษหรือนักเรียนเรียนรวมเข้าเรียนในพื้นที่ชายแดนยังมีจำนวนจำกัด ทั้งนี้ ศุภวิชัย ศิริสวัสดิวัฒนา (2566) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษไว้ว่า ในทางปฏิบัติยังพบว่านักเรียนที่มีความต้องการพิเศษยังคงถูกเลือกปฏิบัติ โดยบางสถานศึกษาไม่เปิดรับเด็กกลุ่มนี้เข้าสู่ระบบ หรือปฏิเสธไม่ให้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น อีกทั้งยังมีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความไม่แน่นอนของนโยบายด้านการศึกษาและศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจทำให้เด็กพิเศษจำนวนหนึ่งหลุดออกจากระบบการศึกษาในที่สุด

เมื่อเจาะลึกข้อมูลของสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาเชียงราย (2568) พบว่า ได้มีการมีการดำเนินโครงการพาน้องกลับมาเรียน นำการเรียนไปให้น้อง (Obec Zero Dropout) ภายใต้ 4 มาตรการสำคัญ ได้แก่ การค้นหา การช่วยเหลือร่วมกับทีมสหวิชาชีพ การจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น และการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่ออยู่รอด โดยในปีการศึกษา 2567 มีนักเรียนกลุ่มเสี่ยงออกกลางคัน 227 ราย สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากปัญหาพฤติกรรม ปัญหาผลการเรียน และปัญหาด้านสุขภาพหรือความพิการของนักเรียน และในปีการศึกษา 2568 มีนักเรียนเรียนรวมจำนวน 439 ราย ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ รองลงมาได้แก่บุคคลออทิสติก และบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

โดยดาร์ณี ศักดิ์ศิริผล (2564: 145–146) กล่าวถึงลักษณะของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรวมว่า มีการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมอย่างชัดเจน โดยจัดสรรทรัพยากรและบุคลากรเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาครูผู้สอนให้ได้รับการฝึกอบรมด้านการศึกษาพิเศษอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมการทำงานร่วมกันของครู บุคลากรของโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปกครอง และนักเรียนทั่วไป นอกจากนี้ โรงเรียนมีการปรับหลักสูตรและใช้กลยุทธ์การเรียนรู้และการสอนที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนรายบุคคล โดยสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและรุนแรง จะได้รับการสนับสนุนอย่างเข้มข้นเป็นรายบุคคล รวมถึงการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม และการเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง ทั้งนี้ โรงเรียนยังใช้วิธีการประเมินความก้าวหน้าและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย และจัดกระบวนการสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในการวางแผนการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ชีววัฒน์ นิเจนตร (2560) ได้กล่าวว่าการพัฒนารูปแบบเป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างและความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของปัจจัยหรือตัวแปรที่ศึกษาอย่างชัดเจน ช่วยให้อธิบายลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้อย่างมีเหตุผล และดำเนินการอย่างเป็นระบบ อันนำไปสู่การปรับปรุงและยกระดับการพัฒนาในประเด็นที่ศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากสถานการณ์ทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย เพื่อให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย ได้รับการช่วยเหลือให้อยู่ในระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพและบริบทของตนเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย

ขอบเขตการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น และความต้องการจำเป็นในการช่วยเหลือ
นักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งในเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย

จำนวน 11 โรงเรียน ในอำเภอแม่จัน อำเภอแม่สาย อำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ และอำเภอเวียงแก่น

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนเป้าหมาย คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย จำนวน 11 โรงเรียน ที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ชายแดนของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ อำเภอแม่จัน อำเภอแม่สาย อำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ และอำเภอเวียงแก่น โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งสิ้น 44 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนละ 1 คน, ครูผู้รับผิดชอบงานด้านการจัดการเรียนรวมในสถานศึกษา โรงเรียนละ 1 คน, ครูผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับโครงการพาน้องกลับมาเรียน นำการเรียนไปให้น้อง โรงเรียนละ 1 คน และตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนละ 1 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย สภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็นและความต้องการจำเป็นของการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1.1 ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการศึกษาระยะที่ 1

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสร้างรูปแบบเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน โดยผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการบริหารการศึกษา หรือการนิเทศการศึกษา หรือการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย และมีประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับโครงการพาน้องกลับมาเรียน นำการเรียนไปให้น้อง จำนวน 4 ท่าน และกลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการสอนหรือดูแลนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จำนวน 5 ท่าน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

องค์ประกอบของรูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย จำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ แนวทางการประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ

ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

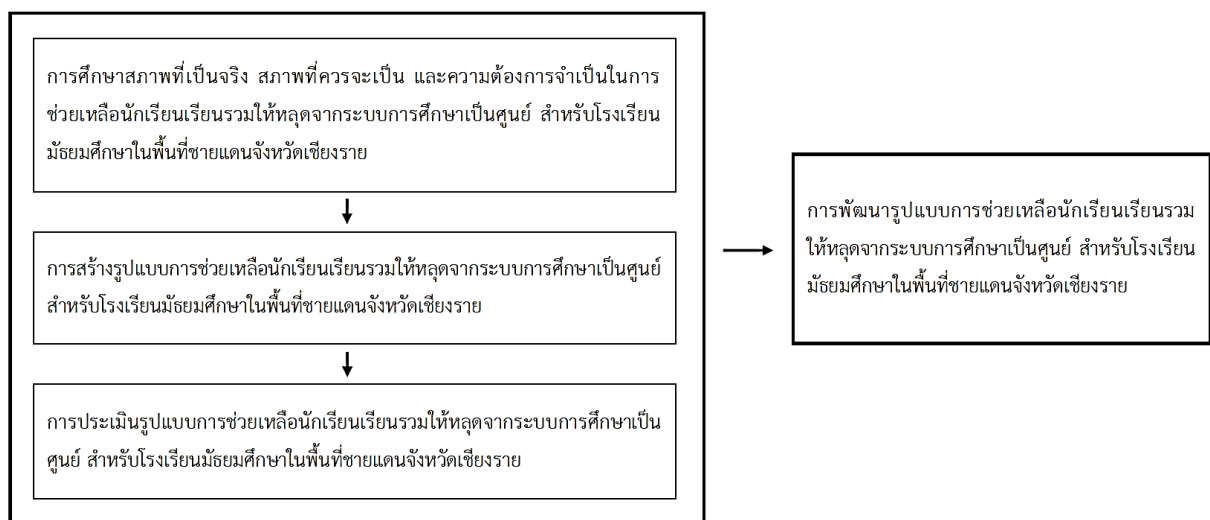
กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินคุณภาพด้านความถูกต้องและความเป็นไปได้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน โดยผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการบริหารการศึกษา หรือการนิเทศการศึกษา หรือการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย และมีประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับโครงการพาน้องกลับมาเรียน นำการเรียนไปให้น้อง จำนวน 4 ท่าน และกลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการสอนหรือดูแลนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จำนวน 5 ท่าน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การประเมินความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย

กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย สร้างขึ้นตามหลักการพัฒนารูปแบบที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้นจากแนวคิดและการศึกษาของ Mescon, Albert, & Khedouri (1985), เรขา ศรีวิชัย (2554), เศรษฐภูมิ วรรณไพศาล (2558), ชีรวัฒน์ นิเจนตร (2560), อรุมา ทองนาค (2563), จุฬารัตน์ เหล่าไพโรจน์จารี (2565) ซึ่งประกอบด้วย 3 ระยะ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบพหุวิธี (Multi Method) แบบ Exploratory Sequential Design เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามกรอบของจริยธรรมการวิจัย ประกอบด้วย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น และความต้องการจำเป็นในการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย

1.1 ประชากรได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย จำนวน 11 โรงเรียน ในอำเภอแม่จัน แม่สาย แม่ฟ้าหลวง เชียงแสน เชียงของ และเวียงแก่น ผู้ให้ข้อมูล 44 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานด้านการจัดการเรียนรวม ครูผู้รับผิดชอบโครงการพาน้องกลับมาเรียน นำการเรียนไปให้น้อง (Obec Zero Dropout) และตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนละ 4 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นฯ ซึ่งเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

1.3 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแบบสอบถาม จากนั้นนำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา 1 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา พบว่ามีค่าดัชนีความเที่ยงตรงเท่ากับ 1.00 หลังจากปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจึงได้นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 40 คน ผลการตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.948

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นในการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ ผ่านแบบสอบถามออนไลน์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาจจัดหมวดหมู่ บันทึก และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางพร้อมคำอธิบาย

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยความถี่และร้อยละ จากนั้นวิเคราะห์สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นฯ โดยคำนวณค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNIModified) พร้อมจัดลำดับความต้องการจำเป็น และวิเคราะห์ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 ท่าน ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมในโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 5 ประเด็น ตามองค์ประกอบของรูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย

2.3 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยสร้างแบบสนทนากลุ่ม และนำไปตรวจสอบความครอบคลุมของประเด็นด้านเนื้อหาและวิธีวิทยาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ผลการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่า แบบสนทนากลุ่มมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และครอบคลุมองค์ประกอบของรูปแบบ โดยมีข้อเสนอแนะให้ปรับถ้อยคำบางประเด็นเพื่อเพิ่มความชัดเจน เป็นภาษาทางวิชาการ ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ โดยก่อนเริ่มการสนทนา ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นนำเสนอข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการศึกษาระยะที่ 1 เพื่อประกอบการอภิปราย ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มตามแบบสนทนากลุ่ม พร้อมบันทึกและสรุปชื่อรูปแบบตามวิธีดำเนินการของรูปแบบ และสรุปผลการสนทนากลุ่มเพื่อนำไปใช้ในการสร้างรูปแบบต่อไป

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 ท่าน ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมในโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ

3.3 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแบบประเมินความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบ จากนั้นนำไปตรวจสอบความครอบคลุมของประเด็นด้านเนื้อหาและวิธีวิทยาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่า แบบประเมินมีความครอบคลุมองค์ประกอบของรูปแบบทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ ความถูกต้องและความเป็นไปได้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และมีความเหมาะสมในการใช้ประเมินรูปแบบเชิงพัฒนา ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้ปรับปรุงถ้อยคำบางข้อให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และเสนอให้เพิ่มคำอธิบายเกณฑ์ระดับคะแนนเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนในการตีความ ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนนำเครื่องมือไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

3.4 เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประเมินความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งอย่างเป็นทางการผ่านแบบประเมินออนไลน์ จากนั้นตรวจสอบความครบถ้วนของแบบประเมินและจำนวนผู้ประเมิน ก่อนสรุปผลการประเมินเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดยวิเคราะห์ส่วนข้อมูลด้านความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่และร้อยละ และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย การแปลผลใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2560) โดยพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบจากระดับคะแนนที่ได้ ทั้งนี้ รูปแบบจะถือว่ามีความถูกต้องและความเป็นไปได้ หากมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 หากไม่เป็นไปตามเกณฑ์ จะนำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงก่อนจัดทำรูปแบบฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น และความต้องการจำเป็นในการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย มีผลดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น และความต้องการจำเป็น

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น						ความต้องการจำเป็น	
	สภาพที่เป็นจริง (D)			สภาพที่ควรจะเป็น (I)			PNI _{Modified} (I-D)/D	ลำดับ
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล		
1. การค้นหานักเรียนที่มีความเสี่ยงต่อการหลุดจากระบบการศึกษา	3.37	0.514	ปานกลาง	4.80	0.324	มากที่สุด	0.425	1
2. การช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวม	3.63	0.44	มาก	4.69	0.302	มากที่สุด	0.294	2
3. การจัดการศึกษาและเรียนรู้แบบยืดหยุ่น	3.66	0.521	มาก	4.65	0.344	มากที่สุด	0.271	4
4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วม	3.76	0.416	มาก	4.81	0.300	มากที่สุด	0.272	3
ภาพรวม	3.61	0.473	มาก	4.74	0.318	มากที่สุด	0.314	

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของ สภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น และความต้องการจำเป็นในการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย พบว่า

สภาพที่เป็นจริง ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.61$, $\sigma = 0.473$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\mu = 3.76$, $\sigma = 0.416$) รองลงมา ได้แก่ การจัดการศึกษาและเรียนรู้แบบยืดหยุ่น ($\mu = 3.66$, $\sigma = 0.521$) การช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวม ($\mu = 3.63$, $\sigma = 0.440$) และการค้นหานักเรียนที่มีความเสี่ยงต่อการหลุดจากระบบการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.37$, $\sigma = 0.514$)

สภาพที่ควรจะเป็น พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.74$, $\sigma = 0.318$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\mu = 4.81$, $\sigma = 0.300$) รองลงมา ได้แก่ การคั่นหานักเรียนที่มีความเสี่ยงต่อการหลุดจากระบบการศึกษา ($\mu = 4.80$, $\sigma = 0.324$) การช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวม ($\mu = 4.69$, $\sigma = 0.302$) และการจัดการศึกษาและเรียนรู้แบบยืดหยุ่น ($\mu = 4.65$, $\sigma = 0.344$)

ความต้องการจำเป็น พบว่า ในภาพรวมมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.314 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การคั่นหานักเรียนที่มีความเสี่ยงต่อการหลุดจากระบบการศึกษา มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด (PNI = 0.425) รองลงมา ได้แก่ การช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวม (PNI = 0.294) การส่งเสริมการมีส่วนร่วม (PNI = 0.272) และการจัดการศึกษาและเรียนรู้แบบยืดหยุ่น มีค่าความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด (PNI = 0.271)

ผลการวิจัยระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย จากการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน มีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบชื่อ “รูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ ISFP สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย” ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ และวิธีดำเนินการของรูปแบบ 4 วิธี ดังนี้ 1. การคั่นหานักเรียนที่มีความเสี่ยงต่อการหลุดจากระบบการศึกษา (I) 2. การช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวม (S) 3. การจัดการศึกษาและเรียนรู้แบบยืดหยุ่น (F) และ 4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วม (P) ดังภาพที่ 2 รายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการของการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ คือ หลักการพื้นฐานของรูปแบบ ประกอบด้วย 7 หลักการ ได้แก่ หลักการจัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หลักการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น หลักการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ หลักการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน หลักการเรียนรู้เพื่อสร้างงาน หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน และหลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ คือ จุดมุ่งหมายของรูปแบบ มี 3 ข้อ ได้แก่ เพื่อสร้างระบบช่วยเหลือที่ตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียน เพื่อลดและป้องกันปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษาของนักเรียน และเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบที่ 3 วิธีดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์

3.1 การคั่นหานักเรียนที่มีความเสี่ยงต่อการหลุดจากระบบการศึกษา (Identification : I)

3.1.1 การจัดทำระบบเตือนภัยล่วงหน้า และระบบติดตามช่วยเหลือ โดยใช้ข้อมูลการมาเรียน ผลการเรียน พฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงทางครอบครัว และสถานะทางกฎหมายของนักเรียน เป็นสัญญาณเตือนความเสี่ยง เพื่อให้ครูและทีมสหวิชาชีพสามารถติดตามช่วยเหลือได้อย่างเป็นระบบ

3.1.2 การระบุและวินิจฉัยความต้องการพิเศษของนักเรียน โดยจัดกระบวนการคัดกรองและประเมินนักเรียนอย่างเป็นระบบ คำนึงถึงความแตกต่างด้านภาษา วัฒนธรรม และปัจจัยเสี่ยงเฉพาะพื้นที่ชายแดน เพื่อให้ทราบถึงลักษณะความต้องการจำเป็นพิเศษและปัญหาที่แท้จริงของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

3.1.3 การจัดทำและปรับปรุงฐานข้อมูลนักเรียนเรียนรวมและผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง โดยบันทึกข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สถานภาพครอบครัว การทำงานข้ามแดน และการเข้าถึงสวัสดิการการศึกษา เพื่อใช้ติดตามกลุ่มเสี่ยง ประสานงานกับชุมชนและหน่วยงานชายแดน และป้องกันไม่ให้นักเรียนหลุดจากระบบการศึกษา

3.2 การช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวม (Student support : S) มี 5 ด้าน ดังนี้

3.2.1 ด้านนโยบายของสถานศึกษา การกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติด้านการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมการจัดสรรทรัพยากร การพัฒนาศักยภาพและเจตคติของบุคลากร การบริหารจัดการตามกรอบ SEAT Framework และจัดโครงสร้างผู้รับผิดชอบงานเรียนรวมที่ชัดเจน

3.2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับศักยภาพของนักเรียน พร้อมส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียน

3.2.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา การจัดอุปกรณ์ เทคโนโลยี สื่อ และบริการสนับสนุนที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกใช้ และส่งเสริมการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองอย่างเหมาะสม

3.2.4 ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การจัดพื้นที่และสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนที่ปลอดภัย เข้าถึงได้ และเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน

3.2.5 ด้านการวัดและประเมินผลที่หลากหลายและยืดหยุ่น สอดคล้องกับศักยภาพของนักเรียน ทบทวนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ร่วมกับผู้ปกครอง เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล และใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบ

3.3 การจัดการศึกษาและเรียนรู้แบบยืดหยุ่น (Flexible Learning : F)

3.3.1 การจัดการศึกษาทางเลือกควบคู่กับการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) เพื่อเชื่อมโยงการเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการ

3.3.2 การส่งเสริมและกระตุ้นให้นักเรียนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนและเป็นไปได้จริง สอดคล้องกับศักยภาพ ความถนัด และเงื่อนไขชีวิตของตนเอง

3.3.3 การปรับและพัฒนาหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ชายแดน วัฒนธรรม ชุมชน และวิถีชีวิตของนักเรียน

3.3.4 การประเมินผลการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นตามรูปแบบการศึกษาที่ผู้เรียนเลือก โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและสถานประกอบการมีส่วนร่วมในการสะท้อนพัฒนาการและศักยภาพของนักเรียน

3.3.5 การจัดตั้งศูนย์การช่วยเหลือเด็กในระบบการศึกษาทางเลือก เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการดูแลประสานงาน และให้การช่วยเหลือเชิงประคับประคองแก่ผู้เรียน

3.3.6 การแต่งตั้งคณะกรรมการช่วยเหลือและประคับประคองนักเรียน ตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น ระหว่างการเรียนรู้ และจนสามารถดำรงอยู่ในระบบการศึกษาได้อย่างมั่นคง

3.4 การส่งเสริมการมีส่วนร่วม (Participation and Partnership : P)

3.4.1 การจัดกิจกรรมส่งเสริมและเสริมสร้างความต้องการทางการศึกษาและอาชีพของนักเรียนในพื้นที่ชายแดน โดยออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตจริง อาชีพ และบริบทพื้นที่ชายแดน

3.4.2 การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานวิชาชีพ หน่วยงานบริการของรัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ชายแดนเพื่อส่งต่อและสนับสนุนการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา อาชีพ การคุ้มครองทางสังคม และสถานะทางกฎหมาย

3.4.3 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอก และสถานประกอบการในพื้นที่ชายแดน เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการจัดการศึกษาในรูปแบบบูรณาการกับการทำงาน

3.4.4 การพัฒนาและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน สถานศึกษา และชุมชน เพื่อร่วมกันดูแลติดตาม และประทับครองนักเรียนให้สามารถคงอยู่ในระบบการศึกษา

องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการประเมินผลการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ เป็นการกำหนดแนวทางในการประเมินผลรูปแบบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

4.1 ด้านการประเมินประสิทธิภาพของระบบการช่วยเหลือนักเรียน โดยกำหนดตัวชี้วัด ได้แก่ การมีระบบคัดกรอง หรือระบบเตือนภัยล่วงหน้า ที่สามารถระบุตัวนักเรียนกลุ่มเสี่ยงได้ และการมีแผนช่วยเหลือรายบุคคล และมีการติดตามปรับแผนอย่างสม่ำเสมอ

4.2 ด้านการประเมินผลลัพธ์ของนักเรียน โดยกำหนดตัวชี้วัด ได้แก่ อัตราการคงอยู่ในระบบการศึกษาของนักเรียนเรียนรวม การลดจำนวน/สัดส่วนนักเรียนเรียนรวมกลุ่มเสี่ยงสูง และหลักฐานการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกด้านพฤติกรรม และความก้าวหน้าเชิงวิชาการ

4.3 ด้านการประเมินการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย โดยกำหนดตัวชี้วัด ได้แก่ จำนวนและความถี่ของการประชุม/กิจกรรมร่วมกัน การมีข้อตกลงหรือโครงการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และระดับความพึงพอใจของครู ผู้ปกครอง และชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการดูแลนักเรียน

องค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จของการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการลดอัตราการหลุดจากระบบการศึกษา มีดังนี้

5.1 ด้านครอบครัว ทักษะของผู้ปกครองต่อการศึกษา ความรู้ความเข้าใจ และบทบาทของผู้ปกครองในการสนับสนุน ติดตาม และเฝ้าระวังการคงอยู่ของนักเรียนในระบบการศึกษา รวมถึงความร่วมมือในการสื่อสารข้อมูลและความเสี่ยงกับสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5.2 ด้านสถานศึกษา การมีนโยบายและระบบบริหารจัดการที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม การจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และการสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและเคารพความแตกต่างของผู้เรียน

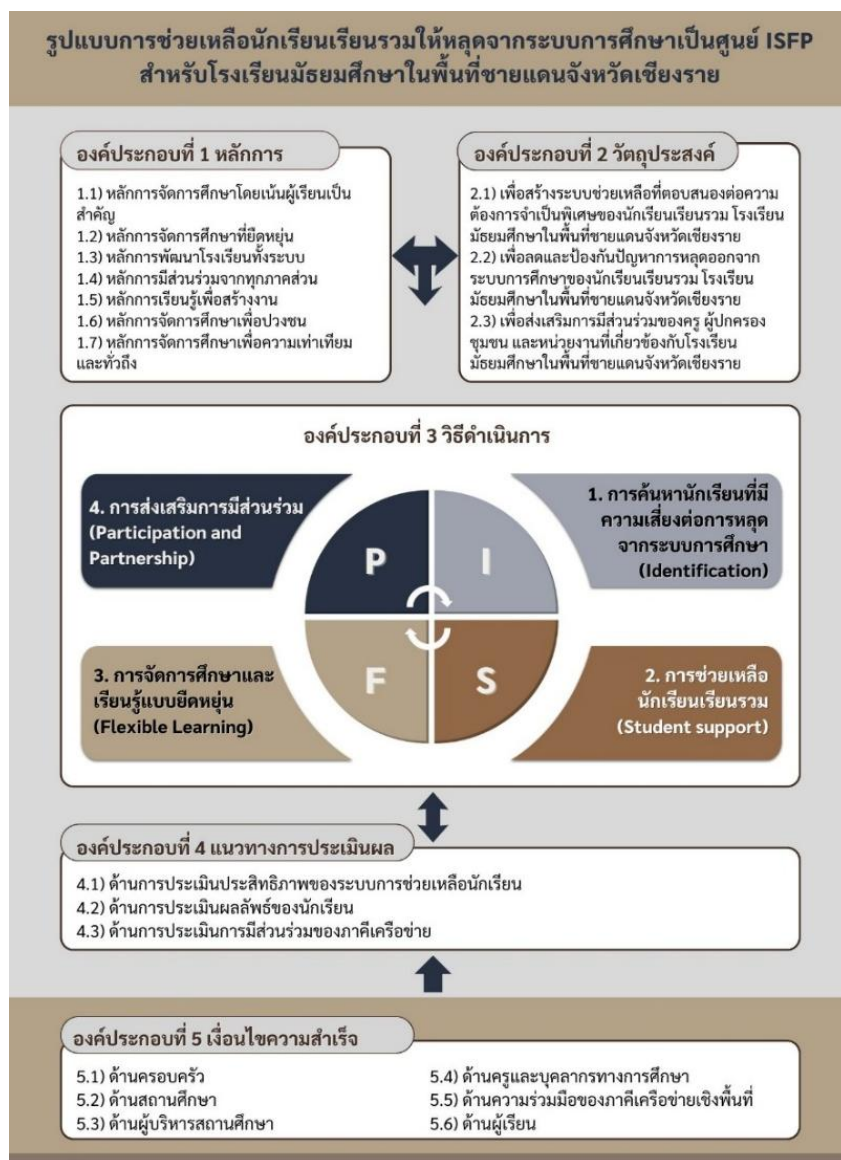
5.3 ด้านผู้บริหารสถานศึกษา การมีวิสัยทัศน์ในการลดและป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษา การกำหนดนโยบายและจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรวม และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ไม่ทอดทิ้งนักเรียน พร้อมทั้งเสริมพลังให้ครูและบุคลากรสามารถช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

5.4 ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติเชิงบวกของครูและบุคลากรต่อการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น การติดตามดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง และการทำงานร่วมกับครอบครัวและภาคีเครือข่าย

5.5 ด้านความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเชิงพื้นที่ ครอบคลุมกลไกการประสานงาน การใช้ข้อมูลร่วมกัน และความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นควบคู่กับการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนเรียนรวม

5.6 ด้านผู้เรียน ให้ความสำคัญกับแรงจูงใจ การเห็นคุณค่าของการศึกษา ความสามารถในการปรับตัวต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ความพร้อมด้านพฤติกรรมและอารมณ์ รวมถึงการมีเป้าหมายการเรียนรู้หรือเส้นทางชีวิตที่สอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง

ภาพที่ 2 รูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ ISFP สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัยระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย มีรายละเอียดดังนี้

ผลการประเมินรูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย พบว่า มาตรฐานความถูกต้องโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.40$, $\sigma = 0.423$) เมื่อพิจารณารายการตามลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ รูปแบบประกอบด้วยหลักการฯ วัตถุประสงค์ฯ วิธีดำเนินการฯ แนวทางการประเมินผลฯ และเงื่อนไขความสำเร็จฯ ($\mu = 4.67$, $\sigma = 0.500$)

และผลการประเมินมาตรฐานความเป็นไปได้โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ($\mu = 4.14$, $\sigma = 0.525$) เมื่อพิจารณารายการตามลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ รูปแบบมีวัตถุประสงค์การช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมที่สามารถนำไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จได้จริง ($\mu = 4.44$, $\sigma = 0.726$) และรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ รูปแบบมีแนวทางการประเมินผลการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน ($\mu = 3.78$, $\sigma = 0.667$) ซึ่งยังคงอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น และความต้องการจำเป็นในการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย พบว่า ผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริงของการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.61$, $\sigma = 0.473$) ขณะที่สภาพที่ควรจะเป็นโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.74$, $\sigma = 0.318$) เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านการค้นหานักเรียนที่มีความเสี่ยงต่อการหลุดจากระบบการศึกษา มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวม และด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ส่วนด้านการจัดการศึกษาและเรียนรู้แบบยืดหยุ่นมีค่าความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด

ผลการสร้างรูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ ISFP สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ ฯ ประกอบด้วย 7 หลักการพื้นฐานของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ ฯ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของการพัฒนารูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 วิธีดำเนินการช่วยเหลือ ฯ มี 4 วิธีหลัก ได้แก่ 3.1 การค้นหานักเรียนที่มีความเสี่ยงต่อการหลุดจากระบบการศึกษา (I) 3.2 การช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวม (S) 3.3 การจัดการศึกษาและเรียนรู้แบบยืดหยุ่น (F) และ 3.4 การส่งเสริมการมีส่วนร่วม (P) องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการประเมินผล ฯ เป็นการกำหนดแนวทางในการประเมินผลรูปแบบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และองค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ ฯ เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการลดอัตราการหลุดจากระบบการศึกษา

ผลการประเมินรูปแบบในด้านความถูกต้องและความเป็นไปได้ พบว่า มาตรฐานความถูกต้องโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.40$, $\sigma = 0.423$) และผลการประเมินมาตรฐานความเป็นไปได้โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.14$, $\sigma = 0.525$) เช่นเดียวกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลของงานวิจัยในครั้งนี้มีประเด็นตามแผนการปฏิบัติการวิจัยทั้ง 3 ระยะ ทั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

สภาพที่เป็นจริงของการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ขณะที่สภาพที่ควรจะเป็นโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านการค้นหานักเรียนที่มีความเสี่ยงต่อการหลุดจากระบบการศึกษา มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวม และด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ส่วนด้านการจัดการศึกษาและเรียนรู้แบบยืดหยุ่นมีค่าความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากนักการศึกษามีข้อคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันโดยแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการค้นหาและป้องกันนักเรียนที่มีความเสี่ยงต่อการหลุดจากระบบการศึกษาเป็นลำดับแรก ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของเฮล (Hale, 2015) ที่ระบุว่า การระบุและวินิจฉัยความต้องการพิเศษของนักเรียนอย่างเป็นระบบช่วยให้สามารถจัดบริการสนับสนุนเฉพาะด้านได้อย่างเหมาะสม และเพิ่มโอกาสความสำเร็จทางการเรียนของนักเรียน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของเซอร์เวลลิโน (Cervellino, 2019) ที่เสนอว่ากลยุทธ์สำคัญในการป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย การจัดการศึกษาระดับต้นที่มีคุณภาพ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านระหว่างระดับการศึกษา การเชื่อมโยงบริการของชุมชนกับความต้องการของเด็กและเยาวชน และการสร้างสภาพแวดล้อมในโรงเรียน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของบาร์ท (Bha, 2025) ที่ชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการความร่วมมืออย่างเป็นระบบระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการหลุดออกจากระบบการศึกษา และช่วยส่งเสริมการคงอยู่ของนักเรียนในระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ผลการวิจัยได้นำไปสู่การพัฒนาแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ ISFP สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ แนวทางการประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการพัฒนารูปแบบดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ จากการศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น และความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย จำนวน 11 แห่ง ร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้รูปแบบมีความครบถ้วนและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับที่สิทธิพล พหลทัฬห (2568) ระบุว่า การป้องกันเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาจำเป็นต้องมีรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และอาศัยความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ และที่ชีรวัดณ์ นิจนตร (2560) ได้กล่าวว่า

ในการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบทางการศึกษาโดยขั้นแรก ประกอบด้วย การศึกษารวบรวมข้อมูล สถานการณ์ บริบทและปัญหาที่เกี่ยวข้องก่อนยกย่องหรือสร้างรูปแบบ จากนั้นจึงทดสอบรูปแบบโดยใช้การประเมินโดย ผู้ทรงคุณวุฒิ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุดารัตน์ ชายนะ สุวดี อุปปีนใจ และ ประเวศ เวชชะ (2568) ที่พัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาที่ทำให้อัตราการออกกลางคันเป็นศูนย์ในบริบทโรงเรียนชายแดน จังหวัดเชียงราย โดยใช้กระบวนการศึกษาแนวทาง สภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น และความต้องการจำเป็น ก่อนนำไปสร้างและประเมินรูปแบบ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) วิธีดำเนินการของรูปแบบ และ 4) ปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบ โดยคุณภาพของ รูปแบบมีความถูกต้องและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการประเมินรูปแบบในด้านความถูกต้องและความเป็นไปได้ พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความถูกต้องทั้งเชิงโครงสร้างและเชิงเนื้อหา รวมทั้งมีศักยภาพในการ นำไปใช้ในบริบทการปฏิบัติงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการพัฒนารูปแบบได้บูรณา การความคิดเห็นจากผู้บริหาร ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้รับผิดชอบงานเรียนรวมและ โครงการเกี่ยวกับมาตรการ Zero dropout ร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้โครงสร้าง วัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินการของรูปแบบมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทการปฏิบัติงานจริง นอกจากนี้ร่างรูปแบบยังผ่านกระบวนการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และความ เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงรายและการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความ ต้องการจำเป็นพิเศษ ทำให้รูปแบบได้รับการปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านภาษาและความสอดคล้องกับ บริบทพื้นที่ ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการศึกษาของอันศยา จิตใจ สุวดี อุปปีนใจ และ ชิดารัตน์ สุขประภากรณ์ (2568) ซึ่งพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์การประกันคุณภาพการศึกษาใน การบริหารของโรงเรียน โดยใช้กระบวนการศึกษาค้นคว้าประกอบ สภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น และ ความต้องการจำเป็น ก่อนนำไปสร้างและประเมินรูปแบบ พบว่า รูปแบบประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีการ 4) การประเมิน และ 5) ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จ และผ่านเกณฑ์การประเมินด้านความถูกต้องและ ความเป็นไปได้ในระดับมากเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับที่ ณัฐริภา ศิริสอน (2568) ได้ ศึกษาโมเดลการศึกษาแบบยืดหยุ่นของโรงเรียนห้วยซ้อวิทยาคม รัชมังคลาภิเษก ซึ่งเน้นการออกแบบระบบการ เรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทชีวิตของผู้เรียน การบูรณาการความร่วมมือกับชุมชน และการสร้างกลไกสนับสนุน เชิงระบบเพื่อลดความเสี่ยงต่อการหลุดออกจากระบบการศึกษา ซึ่งชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการศึกษาที่มี โครงสร้างชัดเจน ใช้ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และอาศัยความร่วมมือของภาคีเครือข่าย สามารถนำไปใช้ได้จริงและ ช่วยลดความเสี่ยงต่อการหลุดออกจากระบบการศึกษาในบริบทพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

1. โรงเรียนและสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยและรูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวมให้หลุดจากระบบการศึกษาเป็นศูนย์ไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและพัฒนาระบบการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยปรับให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา
2. หน่วยงานต้นสังกัดสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นกรอบในการกำกับ ติดตาม และสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา และการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นระบบ
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำรูปแบบที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประกอบการกำหนดนโยบายและวางแผนเชิงกลยุทธ์ โดยส่งเสริมการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษา และภาคีเครือข่าย เพื่อให้การช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปอาจนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ในบริบทของสถานศึกษา เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ ประสิทธิภาพ และผลกระทบของรูปแบบต่อการช่วยเหลือนักเรียนเรียนรวม รวมถึงปรับปรุงรูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่
2. การวิจัยครั้งต่อไปอาจขยายขอบเขตการศึกษาไปยังโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาในพื้นที่อื่น เพื่อศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบในบริบทที่หลากหลาย
3. การวิจัยครั้งต่อไปอาจนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มผู้เรียนอื่นที่มีความเสี่ยงต่อการหลุดออกจากระบบการศึกษา เช่น เด็กด้อยโอกาส เด็กยากจน เด็กในพื้นที่ห่างไกล หรือเด็กกลุ่มเปราะบางอื่น ๆ เพื่อศึกษาความเหมาะสมและประสิทธิผลของรูปแบบในการช่วยเหลือผู้เรียนในกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน
4. การวิจัยครั้งต่อไปควรนำผลการประเมินความต้องการจำเป็นไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดแนวทางการช่วยเหลือหรือการพัฒนาในระดับสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละแห่ง

บรรณานุกรม

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2567a). *All for Education* รวมแรงส่งเป็นพลัง ปิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ. <https://www.eef.or.th/article-110924-2/>
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2567b). *เปิดข้อมูลความเหลื่อมล้ำ จ.เชียงราย พบติดอันดับ 3 มีเด็กยากจนมากที่สุดของภาคเหนือ รวมเด็กหลุดนอกระบบเกือบครึ่งแสน*. <https://www.eef.or.th/article-170624/>

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2568). คู่มือการดำเนินงานตามแนวทางการจัดทำข้อมูลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา.

https://www.prachinburiarea2.go.th/web/pdf/book/re_doc_31.pdf

จุฬารัตน์ เหล่าไพโรจน์จารี. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา].

<https://updc.up.ac.th/items/fe3238bc-e601-409a-b645-2cc04319b1a7>

จิรวัดน์ นิเจนตร. (2560). การวิจัยพัฒนารูปแบบทางสังคมศาสตร์และการศึกษา. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 4(2), 71-102.

เชษฐภูมิ วรรณไพศาล. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับนิสิต นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในสถาบันอุดมศึกษาภาคเหนือ [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. <https://cuir.car.chula.ac.th/bitstream/123456789/49878/1/5484268527.pdf>

ณัฐริภา ศิริสอน. (2568). ครูอยู่นั้น เด็กอยู่นี้ แบบนี้ก็เรียนได้ เพราะมี ‘ห้องเรียนระบบสอง’: รู้จักโมเดล การศึกษาแบบยืดหยุ่นผ่านโรงเรียนห้วยซ้อวิทยาคม. มุานิจการศึกษาก้าวไกลเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.

ดารณี ศักดิ์ศิริผล. (2564). การเรียนรวม. บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

ราชกิจจานุเบกษา. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. ราชกิจจานุเบกษา, 116(74 ก), 7-12.

เรชา ศรีวิชัย. (2554). รูปแบบการบริหารงานสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัยที่มีประสิทธิผลในจังหวัดนนทบุรี [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม]. <https://dspace.spu.ac.th/handle/123456789/5421>

ศุภวิชญ์ ศิริสวัสดิวัฒนา. (2566). เรียนไม่ได้หรือไม่เคยปรับ: สำรวจการศึกษาใน ‘เด็กพิเศษ’ ที่ไม่เคยพิเศษในระบบการศึกษาไทย กับ ชนิศา ตันติเฉลิม. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.

สิทธิพล พหลพิพ. (2568). การดำเนินงานป้องกันเด็กหลุดออกนอกระบบการศึกษา สพม.ราชบุรี Zero Dropout [ไฟล์ PDF]. <https://shorturl.asia/xpzar>

สุดารัตน์ ชายนะ, สุวดี อุปปินใจ, และ ประเวศ เวชชะ. (2568). การพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาที่ทำให้
อัตราการออกกลางคันเป็นศูนย์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเสมอภาคสำหรับนักเรียนโรงเรียน
ขนาดเล็กชายแดนแม่สาย จังหวัดเชียงราย. *วารสารครุทรรศน์*, 5(2), 52–72.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย. (2568). *Information basic education: ข้อมูลสารสนเทศ
ทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2568*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

อรอุมา ทองนาค. (2563). *การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีเชิงระบบและแนวคิดการบริหาร
แบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาครูมืออาชีพ โรงเรียนบ้านป่าแกบ่อหิน*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสกล.

อัญญา จิตใจ, สุวดี อุปปินใจ, และ ชิดารัตน์ สุขประภาภรณ์. (2568). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความ
รับผิดชอบต่อผลลัพธ์การประกันคุณภาพการศึกษาในการบริหารของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนคร
เชียงราย. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 7(1), 237–250.

Bhat, Z. A. (2025). Towards inclusive education: Understanding and addressing tribal dropout.
Contemporary Voice of Dalit. Advance online publication.
<https://doi.org/10.1177/2455328X241306475>

Cervellino, M. M. (2019). *Universal strategies to prevent high school dropout: A systematic
review* [Master's thesis, University of Oslo].

Hale, L. F. (2015). *School dropout prevention: Information and strategies for parents*. National
Dropout Prevention Center.

Mescon, M. H., Albert, M., & Khedouri, F. (1985). *Management: Individual and organizational
effectiveness*. Harper & Row.